

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

Pitkittyvät hellejaksot ovat merkittävä kansanterveydellinen riskitekijä myös Suomessa. Terveyshaittojen ehkäisy edellyttää sekä lyhyen että pidemmän aikavälin toimia, joiden avulla suojataan erityisesti haavoittuvia väestöryhmiä pitkittyvien hellejaksojen aikana sekä vähennetään väestön ja yhteiskunnan haavoittuvuutta kuuman sään haitoille ja edistetään sopeutumista ilmaston lämpenemiseen ja helteiden yleistymiseen. Vastuu näistä toimenpiteistä jakaantuu kansallisille, alueellisille ja paikallisille viranomaisille ja muille toimijoille eri hallinnonaloilla (ml. sosiaali- ja terveydenhuolto, ympäristöterveydenhuolto, työterveys ja työsuojelu, varautuminen ja turvallisuus, huoltovarmuus, rakentaminen ja yhdyskuntasuunnittelu, asuminen sekä sivistyspalvelut). Tehy toteaa lausunnossaan pitävänsä kansallisen toimintasuunnitelman laatimista erittäin tärkeänä. Erityinen vaikutus ja huomio kesäajan kuumuudessa ja hellejaksoissa on sosiaali- ja terveydenhuollon, sekä varhaiskasvatuksen työntekijöiden työssä.

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

Toimintasuunnitelmassa on tärkeää huomioida tulevaisuuden pitkittyneet hellejaksot ja niiden vaikutukset hoidontarpeen lisääntymiseen, joka tulee kuormittamaan jo entisestään kuormittunutta sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaa ja palveluja.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla on viimevuosien aikana supistettu henkilökunta minimiin. Suomessa hellejaksot sijoittuvat kesälomakauteen, jolloin henkilökunnan riittävyys on vielä kriittisempää. Onkin tärkeää huomioida riittävä henkilöstömäärä jo ennakoivasti, jolloin pystytään paremmin varmistamaan tarpeelliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, niiden turvallisuus ja jatkuvuus.

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

Sosiaali- ja terveydenhuolto on edelleen naisvaltainen ala. Kuumuuden haittavaikutukset työssä raskaus- ja imetysaikana vaativat erillisen oman ohjeistuksen ja miten työnantajan tulee tämä ottaa huomioon.

Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset tekevät edelleen työtä vanhoissa rakennuksissa, joissa ei ole pystytty riittävästi huomioimaan helteen vaikutuksia työntekijöihin. Ei ole mahdollisuutta riittäviin teknisiin ratkaisuihin, joilla helteen haittavaikutukset saataisiin minimoitua. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota, kun annetaan ohjeistuksia ja tehdään varautumistoimia työntekijöiden suojaamiseksi kuumuuden haitoilta.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa käytetään suojavarusteita, jotka eivät aina ole riittävän hengittäviä. Samoin alalla tehdään paljon kotikäyntejä ja kodeissa lämpötilat voivat nousta varsin korkeiksi erityisesti hellejaksojen aikana.

Varhaiskasvatuksessa työaika sisältää myös ulkona olemista ja silloin myös auringolta sekä kuumuudelta suojautumiselle on erityistä tarvetta.

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

-

5 Hellevaroitussjärjestelmä

-

6 Viestintä

-

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

Kansallisessa toimintasuunnitelmassa helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi olisi hyvä mainita myös, että palveluntuottajan on tiedotettava henkilöstölleen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Ilmoitusvelvollisuutta koskevat toimintaohjeet tulisi olla osana työpaikan omavalvontasuunnitelmaa.

Samoin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa todetaan, että ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia tehdyn ilmoituksen seurauksena.

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

-

9 Työterveys ja työsuojelu

Luonnoksessa todetaan, miten tärkeää on, että työterveyshuolloilla on ymmärrystä lämpökuormitukseen liittyvistä työterveys-, työturvallisuus- ja työkykyvaikutuksista, ja valmius arvioida työpaikan riskinarvioinnin pohjalta niiden terveydellistä merkitystä kussakin työtehtävässä.

Samoin luonnoksen on kirjattu, että työterveyshuollon tulee kartoittaa yhdessä työpaikan ja työsuojelun kanssa työympäristön lämpenemiseen liittyviä riskejä ja suunnitella toimia, joilla näihin liittyviä terveys- ja työkykyongelmia voidaan hallita.

Jotta edellä mainitut kirjaukset toteutuvat, on tärkeää huomioida, että työterveyshuollon palvelut ovat myös riittävät ja työnantajan ja työterveyshuollon tekemässä työterveyshuoltosopimuksessa on huomioituna myös edellä mainitut seikat, jotta työterveyshuolto tosiasiallisesti voi antaa omaa ammattitaitoansa työnantajan ja sitä kautta työntekijöiden palvelukseen lämpökuormitukseen, kartoitukseen, riskeihin, suunnitelmiin liittyvissä asioissa.

Luonnoksessa huomioidaan hyvin, miten työpaikalla on tehtävä kattava riskinarviointi ja edellyttää, että lämpöolojen ja kuumakuormituksen riskit tunnistetaan ja niiden hallintaan suunnitellaan toimenpiteet.

Riskien arvioinnissa on työterveyshuollon lisäksi otettava mukaan työpaikan työsuojelutoimijoiden asiantuntijuus. Heillä on yleensä se paras tieto henkilökunnan työoloista.

Luonnoksessa tuodaan esiin, miten kuumatyön riskejä voidaan vähentää työpaikoilla monin eri järjestelyin. Samoin luonnoksessa on huomioitu varautumistoimet, joista tulee laatia työntekijöille kirjalliset, helposti saavutettavissa olevat ohjeistukset, sekä muistuttaa henkilöstöä ohjeistuksista sekä ennakoita että helteen uhatessa.

Luonnoksessa tulisi korostaa myös työnantajan vastuuta varautumistoimien ja erilaisten järjestelyjen toteuttamisesta. Työnantajan tulee huolehtia mm. siitä, että työntekijä pystyy pitämään taukoja,

saamaan riittävästi nestettä ja pääse työpäivän aikana vessaan, kuten luonnoksessa todetaan. Tämä vaatii erityistä huomiota myös työnantajan puolelta.

10 Seuranta ja arviointi

-

11 Toimenpiteet

-

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

-

Yleisiä huomioita

-

Marjamaa Petra
Tehy ry